

opisujejo mnoge rastline, za katere se vsakdo zanima: naj omenim le duhan, opium, koka, kininec, kavčuk, kaktuse, datole, limone in pomaranče, kras južnih krajev, sladko smokvo, oljko — znak miru, rožmarin — deviški lep spomin, in pa naš krompir, kateri je marsikomu drugi kruh. Pisatelj ne razklada stvari suhoparno, nego nam mikavno črta vse, kar želimo vedeti o teh rastlinah. Opisuje rastlino, slika njeno domovino, razvija vso njeno zgodovino, razkazuje njeno korist ali škodljivost, kaže, kako delajo ljudje, da se ž njo okoristijo, in vse to še zasladi tu pa tam s kako pripovedčico. Nekatere stvari v knjigi so opisane res klasično. Matica je poskrbela, da je knjiga po zunanje krasna, tudi jo je okrasila z 28 lepimi slikami, katere ti razjasne ono, česar ti morda opis ne more.

Janko B.

2. »**Poviest carstva rimskoga.**« Po najboljših piscih izradio Ivan Rabar. Drugi dio. Od Pertinaxa do smrti Theodosijeve. — 8°. Str. 376. Cena 2 gld. — Ta knjiga je že četrti knjiga (5. zvezek) »svjetske povjesti«. O prvem delu te knjige sem lani nekatere stvari opomnil, ki mi niso ugajale. Žal, da se tiste napake kažejo v tem zvezku še v večji meri. Neki prijatelj, ki je h krati velik prijatelj Mat. Hrv., piše uredništvu o tem: »Jaz bi se ne drznil pisatelju podtikati namena, da je hotel sestaviti zgodovino v liberalnem smislu: a čitanje bi privedlo čitatelja do tega mnenja. Čitatelj, ki ni izveden v zgodovini svete cerkve, lahko zabrede v napačne nazore. Tako n. pr. pisatelj ne popisuje dosti markantno in resnično, kako so se razvila svetotajstva (str. 35 nasl.). Mislil bi si, kakor da so se sveti zakramenti razvili sčasoma in da niso od dóbe Kristusove ter apostolske. Pisatelj je kar pozabil poudarjati bistvo in poleg bistva obrede, ki so ž njim spojeni. Ko opisuje razmere, zakaj so se včasih kristijani odtegovali vojniški službi za Dijoklecijana, vendar ne pové točno pravega vzroka, da si n. pr. str. 171 sklicuje na biskupa Evzebiju, ki »svjedoči, da je mnogi (?) kršćanin s prevetlike vjerske gorljivosti javno prezirao i cara i vojničke propise itd.«

Konstantina Velikega smo poznali dosedaj — navzlic njegovim hibam — vse drugačega, nego je tu opisan. Tu je neki prototip novoveških državnikov. Vse, kar mu je služilo v državne namene, porabil je tako od poganske, kakor od kršćanske strani. Vse naj se klanja in pokori ideji — vsemogočne države; sredstvo mu je nova živahna vera kršćanska, sredstvo stara poganska, katere tudi neče zatreti. Tako čitamo str. 193: »Constantin je u prvom redu bio državnik, te se vjerom služio samo v svrhe državne...« »Constantin je htio, da se koristi i jednim i drugim (t. j. pagani i kršćani), da jednim ugodu, a da drugih ipak ne vriedja.« V tak namen mu je bojda služil i »labarum« (str. 193.). Legijam je zapovedal »takovu molitvu, koju je mogao mirne savjesti moliti i kršćanin i paganin, bio on obožavatelj Mithre, Serapida ili Sunca. Kršćanom ugodu time u velike, a pagane ne uvriedi, jer jim je u ovo doba Sunce bilo glavnim božanstvom.« (Str. 194.)

— Njegov milanski ukaz l. 213 nima prav nič kršćanskega značaja. Opisuje se (str. 196) tolerancija v narodnem in cerkvenem življenju cela v istem smislu, kakor jo dandanes razumeva moderna država. Na kaj se opira pisec, ko pripoveda, da je v spomin utemeljenja in zidanja Konstantinopla postavil v sredi mesta porfirni stolp, ki so ga nekateri imeli za Apolonov, drugi pa za cesarjev kip: »Na podnožju stupa molili su i palili tamjan pogani u slavu Apolonu, kršćani v slavu Isusovu«, tega ne vem. Po takih in enakih znamenjih bi človek sodil, da je bil Konstantin uprav liberalac v novodobnem smislu, samo bistroiden diplomat. Na str. 211 se izraža pisec dvomljivo o najdbi sv. križa. Opisuje Julijana Odpadnika se ne drži pisatelj navadnega naziranja. Škoda, da se viri pri posamnih trditvah ne naznajujo, ker potem bi vsakdo lože prav sodil, poiskavši si prvotne dokaze.«

Tudi od drugodi se odzivajo glasovi, ki izražajo isto misel. Potemtakem se vidi, da se je gospod pisatelj premalo ozrl na prve vire, da se je dal preveč zavoditi onemu zgodovinospisju, ki ne pripoznava nadnaravnih dejanj in naredeb božjih, ampak trdi, da se je vse razvilo samo po sebi, »tekom časa«. S kršćanskega stališča, kakor tudi po zgodovinski resnici, moramo temu najodločneje oporekati in zametovati take trditve kot golo zmoto. Kar je na str. 35 pisano o »pričesti«, to je zgodovinsko popolnoma neresnično, v verskem oziru pa krivoversko. Ne, za katoličane se tako ne sme pisati, zgodovine si tako ne sme nikdo izmišljovati. — V vse posameznosti ne moremo segati, ampak le zelo obžalujemo, da kaže take napake knjigo Matice Hrvatske, knjigo, ki se na drugi strani odlikuje po mikavnem pripovedovanju, po lepem jeziku in dovoljno obširnostjo ter umevnostjo. Uredn.

3. »**Slaveni u davnini.**« Napisao dr. T. Maretić. 8°. Str. 256. Cena 1 gld. 60 kr. — Teško, da bi bila ustregla Matica Hrvatska ne samo Hrvatim, nego tudi Slovanom v obče, s kako knjigo tako, kakor je ustregla s tem delom. Zgodovina Slovanov za časa njih vjajemnega življenja in pa najstarejši znamenitni dogodki posameznih slovanskih narodov so malo znani, pa ima tudi malokdo časa in prilike, da se o tem pouči iz raznih virov. Pisatelj naš ni hotel podati strogo znanstvenega dela, ampak tudi manj naobraženim čitateljem kratko, pa jasno sliko o praslavanskem narodu, praslavanski domovini in pa prvi dobi slovanske zgodovine. Zato govori najpopreje o Slovanih do početka njih zgodovine, opisuje in kritično ocenjuje, kar pripovedujejo stari pisci o Slovanih, in označuje kraj, kjer so bivali. Še le potem nas vodi od enega slovanskega plemena do drugega in nam pripoveduje na temelju raznih zgodovinskih podatkov najvažnejše dogodke iz njihove zgodovine do one dóbe, ko so se seznanili s Kristusovo vero. Vsakemu narodu je odmerjen v knjižici lep prostorček. Tako n. pr. so opisani »Slovenci i panonski Slovenci« na str. 82—102. Za njihovo najstarejšo zgodovino mu je prvi vir longobardski pisatelj dijakon Pavel (Paulus Diaconus). Pripoveduje,

kako so bili Slovenci na koncu VI. in v početku VII. veka avarski podaniki, kako so se po smrti kralja Sama hrabro vojskovali s furlanskimi vojskovodji, kako so Slovenci za svojega kneza Boruta (okoli l. 740), ko so jih Avari strašno tlačili, pozvali na pomoč Bavarce, kateri so jih sicer osvobodili od Avarov, a podvrgli sebi. Krščanstvo ni moglo dolgo časa uspevati med Slovenci: še le za Karla Velikega se je učvrstila vera Kristusova tudi med Slovenci tako, da so dobili celó svojega škofa — Teodorika. Enako govori tudi o drugih slovanskih narodih, najobširnejše o Rusih na podlagi Nestorjeve kronike. Pisatelj piše tudi zabavno, da je čitanje zanimivejše. Se nekaj povzdiguje vrednost knjige: pisana je povsem objektivno, brez slepe ljubezni do svojega naroda in v obče Slovanov, kar je le na kvar istini; pisatelj se ne boji povedati istine, če nam tudi ni na čast. Povsod se opaža njegovo kritično, strogo oko, posebno, kadar pretehtuje svoje vire in njihovo verjetnost. Ker je pisatelj izmed prvih poznavalcev hrv. jezika, umevamo, da krasi knjigo tudi lep, čist in jedrnat jezik, kakoršnega redkokdaj dobimo v znanstvenih knjigah. (Dalje.) Janko B.

POLJSKO SLOVSTVO.

»W północnej Ameryce Atabaska Mackenzi.« Napisal X. Vladislav Zaborsky T. J. W Krakowie, nakladem autora. W drukarni »Csasu« Fr. Kluczyckiego i sp. 1890. 8°. Str. 112. Cena 50 kr. — Ta po svoji zunanji obliki krasna knjiga popisuje delovanje katoliških misijonarjev v onem delu Kanade (v severni Ameriki), ki je ob rekah Atabaska in Mackenzi; zato se tudi cela cerkvena krajina (vikarijat) zove Atabaska Mackenzi. Ti kraji niso ravno majhni, obsegajo preko milijona štirjaških kilometrov, torej so skoro dvakrat večji kot cela Avstrija. A veliko prostora zavzemajo tu jezera, katerih je lepo število. Gospod pisatelj slika kraje in krajevne razmere: podnebje, razne prirodne pojave, življenje in delovanje ljudi. Natančno popisuje Indijance, ki živé tu in ki se delé na razna pokolenja, izmed katerih so nekateri pač tudi Slovincem znani po tem, kar so čitali v »Fr. Baragi«, n. pr. Čipevaji (Očipve), za katere je Baraga tudi slovnico spisal, in pa v knjigi »Popis navád in sadershanja Indijanov polnozhne Amerike« (1837). Potem obširnem popisovanju pripoveduje, kako se je misija začela in razvila, zlasti podaje mnogo iz zapiska biskupa Faraud-a, ter kaže naposled, kako so se vršili zadnji dogodki v Kanadi, in kako je končal znani Ludovik Riel l. 1885. — Knjigo krasi devet slik, ki so narejene po fotografijah. — Knjiga je v primeri z enakimi nemškimi zeló po ceni; zato jo tudi prav toplo priporočamo onim, kateri čitajo radi spise o misijonih in narodopise. Žal, da ne moremo čitateljem v zabavo nekaterih zanimivosti iz onih mrzlih krajev posneti!

Skoro še krasnejša je knjiga:

»Szkice cywilizacji Afrijski Poludniowój« skrešlil X. Marcin Czerminski T. J. W Krakowie, nakladem wydawnictwa Missyja

Katolickich. W drukarni »Csasu«. 1890. 8°. Str. 208. Cena 1 gl., v lepi vezavi 1 gl. 50 kr. — V južni Afriki so delovali kot misijonarji posebno jezuiti in si pridobili (kakor si tudi še pridobivajo) velike zasluge. V novejšem času so začeli zeló plodovito, — res kot pravi civilizatorji — delovati trapisti, ki obdelujejo zemljo in preminjajo nerodovitne in divje kraje v rodovitno polje. Ob ravniku pa na zapadni strani Afrike (Gabon), ob reki Ogowe deluje med Adumasi kongregacija sv. Duha in Srca Marijinega. Delovanje jezuitov nam popisuje ta zanimiva knjiga, ki je vrh tega krasno narodopisno delo, v prvem oddelku. Tu izvemo raznih zanimivosti o vzhodnih krajih in rodovih afričanskih. Drugi oddelek popisuje delovanje trapistov med Kafri v Natalu, a podaje tudi obširen opis tega roda. Zadnji del nas vede proti severu do ravnika, kjer se je začelo (1883) tudi živo misijonsko delovanje med Adumasi. Tega roda ti ne naznanjajo niti velike karte, a čitajoč knjigo se kmalu v njem udomačiš ali vsaj željo začutiš, da bi si ogledal možake, kakoršen je »stiskač« Loku, »uosobienie skapstwa«. Tudi to knjigo krasi jo natančne, večinoma po fotografijah izdelane slike (33), med katerimi vidiš sliko poglavarja Loku-a in njegove žene, znane p. Franca i. dr. Tako podaje ta knjiga res sliko civilizacije v Afriki, civilizacije, katero ponuja sv. katoliška cerkev. Tudi to knjigo priporočamo Slovincem namesto enakih, silno dragih nemških. Največkrat preziramo najboljša dela bratov Slovanov in iščemo vse blaginje v Nemcih, ker slovanskih del ne poznamo. Vestno bomo pazili zlasti na dobre, v katoliškem duhu pisane slovanske knjige in jih čitateljem priporočali: da bi se ti le zanimali zanje!

DRUGA SLOVSTVA IN MUZIKALIJE.

»Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild.« Iz vrste »Kärnthen und Krain« so izšli doslej štirje zvezki. Kakor je dovolj znano, je delo krasno opravljeno. Da je vsebina zanimiva, ni treba še le praviti. Slike so umetelno izvršene, ali v tisku se niso vse posrečile. Želimo prav posebno, da bi se nespodobne slike ali izpuštile ali pa pred tiskom premenile. Pomisliti treba, da se hoče delo daleč razširiti in pride tudi mladini v roke. Zato naj bi se nikakor ne bila sprejela slika na str. 57!

»Šmarnične pesmi« za sopran, alt, tenor in bas. Zložil Janez Laharnar, organist na Št. Viški gori. Cena 30 kr. Ljubljana 1889. Založil skladatelj. — Tisk Blaznikovih naslednikov, Osem priprostih, ljubih pesmij podaje znani gospod skladatelj v tej zbirki, katero sicer nekoliko kasno oznanjamo, a vendar upamo, da opozarjamo uspešno nanjo gg. pevovodje. Tudi zunanja oblika je lepa. Dobi se pri gospodu skladatelju, pošta Tolmin.

Popravki: str. 124, a, 15 v. čitaj Volenja m. Vocnja; str. 124, b, 7 v. (Vaščanje) m. (Vašanje); str. 124, b, 16 v. Kužarjani, Kužarca, m. Križarjani.

